

Redovisning av analys och identifierade prioriteringar avseende det framtida regionala tillväxtarbetet i Kronobergs län

Innehåll

Inledning.....	3
Möjligheter och utmaningar i Kronobergs län.....	3
Ett litet län med global konkurrenskraft.....	3
Nationell och inomregional divergens.....	3
Attraktionskraft för företag och människor.....	4
Att planera för attraktivitet.....	7
Framtidens demografi och välfärd.....	9
En produktiv region med god omställningsförmåga.....	11
Kompetensförsörjning och matchning.....	13
Hälsa och socioekonomi.....	15
En grön omställning och en hållbar region.....	17
Prioriteringar i Kronobergs län.....	20
Utveckla attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet.....	20
Hållbara resor och transporter.....	20
Hållbart samhällsbyggande.....	20
En plats att vilja leva och bo på.....	20
Ett levande offentlig rum.....	20
Stärkt delaktighet och social sammanhållning.....	21
Utveckla en innovativ region och ett brett näringsliv.....	21
Främja entreprenörskap och tillväxtviljan.....	21
Mer innovation i näringsliv och offentlig sektor.....	21
Utveckla kompetensförsörjningen och en god och jämlik hälsa.....	21
En god och jämlik hälsa.....	21
Förbättrad matchning.....	22
Prioriteringarnas koppling till en social, ekonomisk och miljömässig hållbar utveckling.....	22
Kopplingar till EU-målen.....	24
Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling.....	24
Ett grönare och koldioxidsnålare Europa.....	24
Ett mer sammanlänkat Europa genom förbättrad mobilitet och regional IKT-konnektivitet.....	24
Ett mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter.....	24
Ett Europa närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling av stads-, landsbygds- och kustområden och lokala initiativ.....	25
Gränsöverskridande samarbeten.....	26
Utveckla attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet.....	26
En plats att vilja leva och bo på.....	27
Utveckla en innovativ region och ett brett näringsliv.....	28
Utveckla kompetensförsörjningen och en god och jämlik hälsa.....	28
Samverkan med statliga myndigheter.....	30
Om dagens samverkan med staten.....	30
Nuvarande fördelningsnyckel och finansieringsprinciper.....	32
Den framtida regionala tillväxtpolitiken.....	33

Inledning

Regeringen har erbjudit landsting med regionalt utvecklingsansvar att senast den 30 april 2019 till Näringsdepartementet inkomma med en redovisning av analys och identifierade prioriteringar avseende det framtida regionala tillväxtarbetet i respektive län. Regional utvecklingsdirektör antog erbjudandet och uppdrog åt en mindre arbetsgrupp att inhämta inspel och att ta fram en redovisning. Utgångspunkt för Region Kronobergs redovisning har dels varit den nuvarande regionala utvecklingsstrategin och dels en remissutgåva av en aktualiserad regional utvecklingsstrategi, som kommer ersätta den nuvarande. Detta underlag bygger därför främst på den mycket breda samverkansprocess med andra aktörer som skedde i samband med framtagning av befintlig utvecklingsstrategi. I pågående aktualiseringsprocess har länets aktörer inkommit med remissvar kring föreslagna prioriteringar, även dessa inspel har legat till grund för våra skrivningar.

Dessutom pågår kontinuerlig dialog med länets kommuner och Länsstyrelsen Kronoberg i olika forum och kring olika frågor. Samverkan sker även med företagsfrämjande organisationer och bolag, samt i kommunernas näringslivs- och kommunchefsnätverk. Även erfarenheter från olika insatser och projekt inverkar på underlagets slutsatser.

Möjligheter och utmaningar i Kronobergs län

Ett litet län med global konkurrenskraft

Kronobergs län är det, sett till folkmängd, fjärde minsta i Sverige. Regionen består av åtta kommuner och har en monocentrisk struktur. Nästan hälften av länets invånare är bosatta i Växjö kommun. Förutom Växjö är det endast tätorterna Ljungby och Älmhult som har fler än 10 000 invånare. Med länsgrannar i samtliga väderstreck är det utomregionala utbytet stort och betydelsefullt för regionen.

Över tid har regionen haft en god omställningsförmåga och är ett av få län utanför storstadsregionerna som har haft en jobbtillväxt sedan nittiotalskrisen. Den goda omställningsförmågan beror dels på en konkurrenskraftig industri, inte minst i länets mindre kommuner, dels på en framväxande service- och tjänstesektor.

Särskilt starka specialiseringar i regionen är maskintillverkning, trä-, design- och husindustrin samt IT-sektorn. I relation till övriga län har regionen en hög andel medelstora företag, framförallt inom industrisektorn. För att vara ett mindre län ryms även en hög andel större huvudkontor i länet, exempelvis Ikea, Nibe, Södra och Profilgruppen.

Nationell och inomregional divergens

Under lång tid har den ekonomiska aktiviteten i allt högre utsträckning koncentrerats till urbana geografier. På nationell nivå har utvecklingen accelererat sedan finanskrisen, till stora delar med anledning av att den inhemska konsumtionen drivit på tillväxten i landet. Befolkningstäta geografier har varit vinnarna samtidigt som befolkningsglesa geografier har haft en betydligt svagare utveckling som en följd av en minskad aktivitet inom tillverkningsindustrin.

På sikt har industrisektorns konkurrenskraft en avgörande betydelse för mindre regioner och glesa geografier. Det är framförallt inom denna sektor glesa geografier kan erbjuda komparativa konkurrensfördelar. Detta gäller särskilt för Kronobergs län som är det mest exportberoende länet i Sverige. Framförallt är det de mindre

kommunerna i länet som är beroende av en konkurrenskraftig industrisektor. I flera av dem står industrisektorn för minst en tredjedel av jobben i kommunen.

De senaste decennierna har jobb- och befolkningstillväxten i regionen varit koncentrerad till kommunerna Växjö respektive Älmhult. I Älmhults kommun kan den goda utvecklingen framförallt tillskrivas Ikea. Företagets lokalisering i kommunen skapar en branschstruktur och ett löneläge som liknar storstadsregionernas. Växjö kommun kan tillskrivas rollen som regionalt centrum – samtliga kommuner i länet förutom Markaryd har Växjö som största utpendlingsrelation. Växjö är den största staden i sydöstra Sverige och den enda med över 50 000 invånare. Jobbtillväxten i kommunen har skett inom ett flertal olika näringar inom service- och tjänstesektorn. Även universitetet och den offentliga sektorn har haft en stor betydelse för kommunens tillväxt.

Sedan finanskrisen har Växjö kommun stått för 76 procent av jobbtillväxten i regionen, Älmhults kommun för 24 procent och Markaryds kommun för 1 procent. Resterande kommuner i länet har under denna tid inte återhämtat jobbnedgången som skedde i samband med finanskrisen. Detta beror framförallt på den industribetonade branschstrukturen i dessa kommuner. För att vara en industrikommun sticker Markaryds kommun således ut genom att ha haft en jobbtillväxt under den aktuella perioden.

Ett sätt att möta den obalanserade utvecklingen inom länet är att främja större arbetsmarknadsregioner. Om vi exempelvis ser till Växjö arbetsmarknadsregion har antalet jobb inom den ökat sedan finanskrisen, trots att fyra av de fem ingående kommunerna inte haft en jobbtillväxt under perioden. Genom goda kommunikationer till större och växande arbetsmarknader, oavsett om de ligger inom regionen eller inte, kan de mindre kommunerna balansera den lokala sårbarheten och få tillgång till en bredare arbetsmarknad.

Även om regionförstoring är en nödvändig utveckling är det inte den enda strategin för en gles geografi att möta den globala konkurrensen. För att bromsa divergensen i den regionala utvecklingen krävs även att de glesa geografierna utvecklas. Utveckling av platsbundna näringar, exempelvis turism, som attraherar externt kapital till dessa platser är en väg att gå. En annan är att främja förutsättningarna för en fortsatt stark exportindustri i dessa geografier, exempelvis genom att främja klusterbildningar som kan generera täthetsfördelar inom en specifik bransch. Generellt sett krävs dock, med hänvisning till den koncentrerade tillväxten de senaste decennierna, ett ökat fokus för att utveckla glesa geografier och kompensera för deras begränsade befolkningsunderlag.

Attraktionskraft för företag och människor

Ett företag lokaliseras i regel där det åtnjuter flest fördelar – sett till faktorer som transportkostnader, arbetskraftstillgång, råvarutillgång, skalfördelar, löneläge och så vidare. Det kan även finnas historiska förklaringar till varför ett företag finns på en viss plats. I dessa fall har platsen som sådan betydelse för företagets varumärke och marknadspositionering. En annan aspekt är den närmiljö som företaget verkar inom. Ett område med hög tillit och täta relationer mellan aktörer torde generera en högre attraktionskraft för ett företag än en plats som inte kan erbjuda detta.

Kronobergs län har generellt sett en god attraktivitet för företag och ett näringsliv som attraherar arbetskraft från andra regioner. I Sverige är det endast fyra regioner som har ett positivt pendlingsnetto. Efter Stockholms län har Kronoberg, i relativa

tal, det högsta pendlingsnettot. Sett till endast antalet inpendlare har länet, i relation till antalet invånare, den högsta inpendlingen i Sverige. Den höga nettoinpendlingen genereras framförallt av Växjö, Älmhult och Markaryd. Även flera av de övriga mindre kommunerna har en stor inpendling från andra län.

Ovan indikerar att länet har en god självförsörjningsförmåga och ett attraktivt näringsliv som lockar extern arbetskraft. Med andra ord: jämfört med andra län finns det många försörjningsmöjligheter i relation till befolkningsantalet i länet. Ett sådant förhållande är gynnsamt för att attrahera inflyttare. Försörjningsmöjligheter är en grundläggande förutsättning för att en person ska välja att flytta till en plats.

Regionen har över tid dock inte kunnat kapitalisera på den goda kvoten mellan jobb och invånare. För under lång tid har länet haft ett negativt inrikes flyttnetto, vilket är det mest lämpliga måttet att använda när vi studerar boendeattraktivitet. Jämfört med övriga regioner har Kronoberg, i relativa tal, haft ett av de lägsta inrikes flyttnettona de senaste åren. Detta indikerar att länet har stor potential att utveckla boendeattraktiviteten och därigenom utöka skattebasen. För idag tillfaller en relativt stor andel av det värde som skapas i regionen en annan region. På sikt kan en svag boendeattraktivitet innebära att arbetsgivarnas kompetensförsörjningsmöjligheter försvagas.

Befolkningstillväxten i Kronobergs län har under lång tid legat under riksgenomsnittet. Under andra hälften av 90-talet minskade antalet invånare i länet och det var först några år in på 00-talet som utvecklingen vände. De senaste åren har länet haft en högre tillväxt än riksgenomsnittet. Till stora delar förklaras den historiskt sett höga tillväxttakten med ett positivt utrikes flyttnetto som främst utgjorts av flyktinginvandring. Under den senaste femårsperioden har Kronobergs län, i relativa tal, haft den högsta invandringen i Sverige – detta under en period när invandringen till riket som helhet varit historiskt hög.

Invandringen till länet har bidragit till en förbättrad demografisk struktur. Det är framförallt yngre personer och personer i arbetsför ålder som har invandrat till länet under de senaste åren. Invandringen har även resulterat i att flera av länets mindre kommuner, som tidigare har haft en strukturell befolkningsminskning, nu kunnat notera en befolkningsökning. Frågan är om ökningen endast kommer att vara temporär. Sedan tidigare vet vi att sekundäromflyttningen från mindre kommuner i regel är omfattande. Dagens situation innebär att dessa kommuner har svåra planeringsförutsättningar. I en del av dem rev man bostäder för bara tiotalet år sedan, nu är frågan snarare – vågar man bygga bostäder eller är de växande bostadskoerna endast tillfälliga?

Det finns en risk att de senaste årens befolkningstillväxt i de mindre kommunerna endast är en kortvarig avvikelse från en strukturell befolkningsminskning pådriven av en alltmer koncentrerad ekonomi. Frågan om hur ett krympande befolkningsunderlag påverkar utvecklingsförutsättningarna får därför inte glömmas bort – i sak har de grundläggande mekanismerna bakom utvecklingen inte förändrats. Befolkningstillväxten de senaste åren kan inte förklaras med en generell sett ökad attraktivitet utan är snarare ett utslag av en orolig omvärld. Kommuner som vid tillfället hade lediga bostäder, ofta med anledning av en historiskt sett svag befolkningsutveckling, fick möjlighet att bidra till att hantera en nationell krissituation. För att inhämta de mer långsiktiga positiva effekterna av befolkningsökningen krävs att tidigare flyttmönster bryts. Detta kräver i sin tur att

de berörda kommunerna har förutsättningarna att lyckas med integrationsarbetet, exempelvis när det gäller utbildning och arbete.

Vi kan konstatera att attraktionskraft är ett komplext begrepp. Vad som är attraktivt varierar mellan individer och även om en plats har attraktiva kvalitéer innebär det inte nödvändigtvis att den kommer att växa. Befolkningstillväxt är självfallet en central indikator när vi studerar attraktivitet. Men utifrån identifierade trender och den historiska utvecklingen är det onekligen hög tid att klargöra att alla platser inte har förutsättningar att växa. Detta innebär inte att de är ”oattraktiva”, endast att de inte har rätt ekonomiskgeografisk placering. För liknande platser, och de är många i Sverige, krävs en förnyad begreppsarsenal för att klargöra vad som är en önskvärd utveckling. Att endast använda befolkningstillväxt som måttstock riskerar att generera obsoleta policystrategier som försöker att motverka något som är oundvikligt. En distinktion mellan ”attraktivitet som genererar tillväxtpotential” och ”attraktivitet som livsplats” är därför påkallad och välbehövad för det framtida utvecklingsarbetet. Observera att det inte behöver vara problematiskt i sig att eftersträva en befolkningstillväxt, självfallet är en sådan positiv av flera olika anledningar. Men alla platser kommer inte att växa, och för de som inte växer krävs en annan typ av insatser.

För Kronobergs län är arbetet med boendeattraktivitet en central fråga för framtiden. Vi bedömer att det finns förutsättningar för att växa, med hänsyn tagen till försörjningsmöjligheter i länet. Detta gäller även för flera av de mindre kommunerna i länet som har ett positivt pendlingsnetto.

Den största konkurrensen om inflyttare kommer från storstadsregionerna. Storstäderna attraherar inte endast inflyttare för att de erbjuder en bred arbetsmarknad – de urbana kvalitéerna i sig lockar. För en, sett till folkmängd, liten region som Kronobergs län är detta förstas en utmaning. Möjligheterna är dock stora sett till att de hårda faktorerna, i form av försörjningstillfällen, finns på plats.

En viktig del i attraktivitetsarbetet är att främja Växjö's fortsatta tillväxt. I egenskap av den största staden i sydöstra Sverige kan regionen erbjuda vissa urbana kvalitéer. På ett internationellt plan finns flera medelstora städer som har en högre tillväxt än storstäderna. Det beror ofta på att storstäderna når ett kostnadsläge som prisar ut den unga och inträdande arbetskraften från bostadsmarknaden. Men även trängselproblematik och höga transportkostnader är push-faktorer som kan resultera i att storstädernas relativa konkurrenskraft gentemot medelstora städer försvagas.

En annan möjlighet för länet är att erbjuda goda levnadsvillkor i en icke-urban miljö men med uppkoppling till större arbetsmarknader. Regionens starka stråkstruktur möjliggör boende i mer rurala miljöer men med god tillgänglighet till de större arbetsmarknaderna i länet. Att konkurrera med lantliga boendemiljöer är dock inte nog i sig – liknande miljöer kan erbjudas på de allra flesta platser i landet. Därför är det viktigt att utveckla boendemiljöer som kombinerar både rurala och urbana kvalitéer. Tillgången till större arbetsmarknadsregioner utanför länet kan även bidra till att balansera det regionala näringslivet som idag domineras av branscher som traditionellt sett lockar främst män, exempelvis industri- och IT-sektorn.

Länet har i den meningen ett traditionellt genuskontrakt, där karriärmöjligheterna för kvinnor är relativt sett sämre än i storstadsregionerna som har en mer diversifierad arbetsmarknad. Detta har resulterat i att länet har en låg andel kvinnor

bland befolkningen och manöverskottet har blivit större under de senare åren som en följd av att det är fler män än kvinnor som har invandrat till länet.

Att planera för attraktivitet

Trots att Kronobergs län har regiongrannar i samtliga väderstreck är utbytet mellan regionkärnorna begränsat. Förutsättningarna att binda samman de större städerna inom Småland, Blekinge och Halland är i dagsläget begränsade. Restiden från Växjö till Kalmar, Jönköping, Karlskrona samt Halmstad överstiger i samtliga fall den kritiska gränsen på en timme. I flera av fallen är restiden betydligt längre än en timme. OECD konstaterar att infrastrukturens situation i regionen hämmar möjligheterna till att uppnå täthetsfördelar trots en gles geografi. Givet täthetens betydelse för ekonomisk tillväxt är situationen tillväxthämmande för regionen.

Utbytet med Skåne är omfattande och av stor betydelse för regionen. Öresundsregionen är den storstadsregion som är närmast belägen Kronobergs län och tågförbindelserna till den fyller en mycket viktig funktion. Inte minst utgör Kastrups flygplats ett viktigt nav för näringslivet i regionen. Uppkopplingen till Öresundsregionen är även av stor betydelse för regionens kompetensförsörjning och uppkoppling till olika kunskapsnätverk. Denna betydelse kommer med sannolikhet att öka i samband med ESS etablering i Lund. På lång sikt är goda förbindelser till Öresundsregionen en huvudfråga för regionen givet att en stor del av den prognosticerade tillväxten i landet förväntas i storstadsregionerna. Noteras kan att Kronobergs län tidigare hade möjlighet att vara del av projekt inom Interreg Öresund-Kattegat-Skagerrak-geografien. Vi tror att det kan ligga i länets intresse att åter inkluderas detta program om uppdelningen kvarstår i nästa programperiod.

Sammanfattningsvis har Kronobergs län ett strategiskt läge ur ett storregionalt perspektiv. Regionen genomkorsas av en europaväg, flera riksvägar, södra stambanan och Kust till kust-banan. Den centrala placeringen i Sydsverige innebär goda möjligheter till ett interregionalt utbyte och en skapad täthet genom en hög tillgänglighet. Utmaningen ligger dock i att dagens infrastruktur inte till fullo frigör den potential som finns i regionen. Restiderna är helt enkelt för långa mellan de tätare geografierna vilket resulterar i en minskad dynamik. Givet regionens förhållandevis fördelaktiga geografiska läge är förstärkta kommunikationer mellan regionkärnorna en stor fråga för framtiden. Dessa förutsättningar bör dessutom i större utsträckning än i vissa andra delar av landet skapa möjligheter att till relativt låga kostnader, d.v.s. mer kostnadseffektivt, förbättra och förstärka den infrastruktur som krävs för att regionens och sydöstra Sveriges potential bättre ska kunna tas tillvara.

En förbättrad uppkoppling till de större städerna utanför länet, i de olika grannregionerna, skulle innebära en väsentlig attraktivitetsökning för länets olika delar. Inte minst skulle arbetsutbudet öka drastiskt vilket skulle öppna upp för ökade inflyttningsmöjligheter. Dagens förhållandevis traditionella branschstruktur i regionen innebär exempelvis en lägre attraktionskraft framförallt för högutbildade kvinnor. Med tillgång till bredare arbetsmarknader i de större omgivande städerna, som ofta har en mer diversifierad arbetsmarknad, skulle denna faktor kunna bemötas. Starka förbindelser till utomregionala regionstäder skulle även stärka möjligheterna att, genom inpendling, få tillgång till högutbildad kompetens.

Den inomregionala infrastrukturen har förbättrats under de senaste åren. Ett flertal mindre orter har, genom det så kallade "Krösatåget", anslutits till tågnätet. Framförallt är det tillgängligheten till Växjö som har förstärkts. Givet länets

monocentriska struktur – ungefär 80 procent av den inomregionala arbetspendlingen sker i relation till Växjö – medför denna omfattande investering förbättrade möjligheter för omlandet att dra nytta av Växjös tillväxt. Idag sträcker sig Växjös arbetsmarknadsregion över fem kommuner. De nya tågstationerna innebär att den sammantagna sårbarheten för flertalet av de mindre orterna i regionen har minskat. Att notera är att det inte endast är tillgängligheten till Växjö som är av stor betydelse för regionens olika delar. Då samtliga kommuner gränsar till ett annat län är goda kommunikationer till de större städerna där av stor betydelse för länets kommuner.

En central fråga för regionen de kommande åren är tillgången till bostäder. De senaste årens höga befolkningstillväxt har skapat en bristsituation i de flesta av länets kommuner och befolkningsprognosen pekar på en fortsatt tillväxt de närmaste femton åren. Vår prognos pekar på att bostadsbyggnationen kommer att behöva ligga på en historiskt sett hög nivå de kommande femton åren för att kunna klara den förväntade befolkningstillväxten. Givet att nästan samtliga kommuner i länet uppger att det idag råder en brist innebär detta att nybyggnationer är en förutsättning för att växa.

Under tidsperioden 2013-2017 har bostadsbyggandet i regionen präglats av en tydlig koncentration till Växjö, som har stått för nästan tre fjärdedelar av nybyggnationerna. En betydande koncentrationstendens sett till att kommunen stod för 54 procent av länets befolkningstillväxt under samma period och att 46 procent av länets befolkning bor i kommunen. Att nybyggnationen varit mer begränsad i övriga kommuner beror delvis på att där fanns lediga bostäder när befolkningstillväxten tilltog. Förhållandet är dock ett annat nu vilket aktualiserar frågan om hur det framtida byggandet i regionen ska se ut.

Om de mindre kommunerna behöver bygga för att ta del av den framtida befolkningsökningen uppstår stora utmaningar. I flera av dem bedömer marknaden att byggkostnaden överstiger marknadsvärdet vilket förhindrar utlåning till potentiella husbyggare. De kommunala byggbolagen får istället ta ett stort ansvar för att tillgodose eventuella efterfrågeökningar. En annan aspekt som påverkar byggnationer i regionens glesare delar är tillgången till privat och offentlig service. Överlag är servicetillgången i regionens olika delar god, särskilt om vi ser till grundläggande servicetjänster som dagligvarubutiker, vårdcentraler och drivmedelsstationer.

De senaste decennierna har dock servicestrukturen i länet tunnats ut. Flera mindre dagligvarubutiker har lagt ner och i vissa områden är sårbarheten hög om en butik hade lagt ned. En annan fråga är den offentliga servicen i form av skolor och vårdcentraler. I flera av de mindre kommunerna har skolnedläggningar skett det senaste decenniet, framförallt med anledning av minskande barnkullar. Flera vårdcentraler på mindre platser har svårt att tillgodose den kompetensförsörjning som behövs för att driva verksamheten. En viktig framtidsfråga är därför hur vi kan tillgodose en grundläggande servicestruktur för länets olika delar. Redan idag finns exempel på innovativa lösningar, exempelvis mobila serviceinrättningar och fler e-tjänster. Men frågan kommer, med hänvisning till den demografiska utvecklingen, bli mer aktuell framöver och behöver utredas – vad är en eftersträvarvärd och möjlig servicestruktur i Kronobergs län? Vad behöver vara platsbundet och vad behöver endast vara tillgängligt inom en viss restid?

Tillgången till kollektivtrafik i länet är relativt god. Ungefär 90 procent av länets invånare har en kilometer eller mindre till en busshållplats. En förklaring till den goda täckningen är länets utpräglade stråkstruktur – befolkningen är koncentrerad längs med de större vägarna. Den monocentriska strukturen i länet möjliggör en resurseffektiv kollektivtrafik. Med goda kommunikationer i de större stråken täcks en stor del av invånarnas resebehov in. För den delen av befolkningen som bor längre bort från stråken är tillgängligheten däremot sämre. Ett initiativ för att tillgodose tillgängligheten i dessa områden är anropsstyrd kollektivtrafik som lanserats i en majoritet av länets kommuner. Invånarna med längre än en kilometer till en busshållplats erbjuds ej schemalagda resor till centrala servicepunkter.

I Växjö råder, liksom i flera andra större städer, lång bostadskö och ett hårt tryck på framförallt hyresbostäder. De senaste åren har tillgången på bostadsrätter förbättrats påtagligt och en viss avmattning i prisstegringen har noterats. Framförallt är det köpsvaga grupper som har svårt att etablera sig på stadens bostadsmarknad. Exempelvis ungdomar och nyinvandrade som inte har hunnit arbeta upp något kapital för att täcka en hög månadshyra eller insatsen till ett huslån. Nybyggnationerna i staden under de senaste åren kan dock resultera i en flyttkedja där äldre lägenheter med lägre månadshyra frigörs för mindre bemedlade grupper. För närvarande är det dock svårt att bedöma hur omfattande sådana flyttkedjor kan komma att bli. I grunden handlar bostadsproblematiken dock om att relativt stora grupper saknar den köpkraft som krävs för att kunna köpa sig in på bostadsmarknaden, samtidigt som hyresutbudet är begränsat.

Det finns förstås en överhängande risk att länets tillväxtpotential hämmas om inte bostadsproduktionen kan svara upp mot den framtida efterfrågan. Situationen erbjuder dock även möjligheter i form av innovativa bostadslösningar som kan minska trösklarna in till bostadsmarknaden. Att bygga resurseffektivt och till ett lågt pris är viktiga komponenter för att utveckla en hållbar bostadsmarknad i regionen. Det samlade kunnandet om design och husproduktion i länet, och tillgången till trä, skapar möjligheter att bryta mark inom området. Exempelvis pågår redan idag ett stort innovationsprojekt – Vinnväxt-miljön Smart Housing syftar till att utröna hur framtidens bostäder kan utformas för att möta samhällsutmaningarna. Detta genom att kombinera innovation och forskning inom trä, glas och smart teknologi med den regionala husindustrins produktionskapacitet.

Framtidens demografi och välfärd

Sedan decennier tillbaka har vi varit medvetna om att efterfrågan på offentlig välfärd kommer att öka i samband med att den stora gruppen fyrtingalister inträder i vårdintensiv ålder. Det är inte särskilt många år som återstår nu och framskrivningar avseende både ekonomi och kompetensförsörjning pekar på att vi står inför omfattande utmaningar som kräver stora förändringar. Frågan är komplex och omfattar bland annat förändrat arbetssätt inom den offentliga sektorn, vårdkostnader och fler arbetade timmar. Förutsättningarna att möta den ökade välfärden varierar dessutom stort mellan olika regioner och kommuner.

De senaste decenniernas omflyttningar mellan regionerna har medfört olikartade demografiska förutsättningar. Den nationella försörjningskvoten hålls nere av storstadsregionerna och till dem näraliggande län. I Dalarnas län är kvoten mer än 30 procent högre än i Stockholms län. Kronobergs län har ett, relativt sett, balanserat demografiskt läge. Försörjningskvoten uppgår till 0,82, vilket placerar länet runt medianen. Jämfört med riksgenomsnittet, som ligger på 0,72, är kvoten dock hög. Över tid har ett omfattande geografiskt fördelningssystem – ofta

omnämnt som den ”stora regionalpolitiken” – parerat olikheterna mellan regionerna. Frågan är i vilken utsträckning ekonomiska transfereringar kan bidra till att möta framtidens välfärdsutmaningar när den mest centrala frågan är tillgång till kompetens. Pengar går att omfördela, men inte människor.

Skillnaderna blir än större när vi studerar den kommunala nivån. Redan idag befinner sig flera kommuner i ett läge där andelen i ej arbetsför ålder överstiger den arbetsföra delen av befolkningen. Teoretiskt innebär detta att där den relativa efterfrågan på välfärd är som högst är förutsättningarna att möta den som sämst. Åtminstone om vi ser till potentiell skattekraft och tillgång till kompetens. En hög försörjningskvot återfinns inte endast i norrländska kommuner utan även i mindre kommuner i de södra delarna av Sverige och som har haft svag demografisk utveckling över tid. I flera av länets mindre kommuner överstiger den demografiska försörjningskvoten 0,9.

Ovan innebär stora framtidsutmaningar. Kommunerna har, oavsett förutsättningar, samma ansvar att tillhandahålla och leverera välfärdstjänster. Frågan är när brytpunkten nås för en kommun och den inte längre kan leverera i enlighet med kommunallagen. För kommuner med små resurser minskar även utrymmet för expansiva åtgärder som i sin tur kan resultera i att nödvändiga attraktivitetsåtgärder, exempelvis byggnadsinvesteringar, uteblir och förstärker kommunens negativa situation. Med utgångspunkt i att det generella vårdtrycket kommer att öka de närmsta femton åren blir därför frågan om hur vi ska säkerställa en likartad och rättvis välfärd i hela Sverige central. I kommuner där förutsättningarna redan är dåliga kommer sannolikt nya arbetssätt och organiseringar att krävas. Inte minst med anledning av att det redan idag är svårt att hitta den specialistkompetens som krävs inom bland annat utbildning och vård- och omsorg.

Sveriges- kommuner och landsting (SKL) bedömer att 500 000 nyrekryteringar behöver göras till välfärdssektorn den kommande tioårsperioden, varav en tredjedel av dem är en följd av ökade behov. Regionala prognoser pekar på att en liknande utveckling, givet dagens förhållande, är att vänta i Kronobergs län. Fram till 2032 prognosticerar vi att antalet 80+ år kommer att öka med nästan 50 procent. Den förväntade ökningen är något lägre än i riket. Men tillsammans med att antalet barn och unga förväntas att öka kraftigt är det sannolikt att rekryteringsbehoven kommer att öka. Våra beräkningar visar på att ungefär 60 procent av den prognosticerade arbetskraftstillväxten i länet hade, utifrån dagens förhållanden, behövts rekryteras till välfärdssektorn i Kronobergs län fram till 2032. Detta ska sättas i relation till att sektorn endast står för drygt en fjärdedel av jobben i länet. Relativt sett skulle detta medföra ökade kostnader för verksamheten och en ökad effektiv försörjningsbörda för de som är i arbetsför ålder. I ett hypotetiskt scenario där välfärdssektorn i länet skulle rekrytera 60 procent av arbetskraftstillväxten skulle detta även drabba den privata sektorn negativt.

När man endast ser till den demografiska försörjningskvoten finns en risk att vi förbiser betydelsen av hur stor andel av befolkningen som befinner sig inne på arbetsmarknaden. Den demografiska försörjningskvoten visar egentligen endast på vilken potentiell skattekraft det finns inom en geografi. För att fånga upp den verkliga förmågan behöver vi istället studera den ekonomiska försörjningskvoten. I Kronobergs län ligger den idag på 1,29. Givet befolkningsprognosen skulle kvoten öka till 1,32 under förutsättning att sysselsättningsgraden ligger på 80 procent 2032. För att den ekonomiska försörjningskvoten skulle ligga på samma nivåer som idag behöver den öka till drygt 83 procent fram till 2032, vilket historiskt sett är en

mycket hög nivå. De senaste tio åren har hela arbetskraftstillväxten i länet genererats av invandring. Därför är integrationsfrågan en central fråga i sammanhanget – utan en markant ökad sysselsättningsgrad för utlandsfödda är det sannolikt att den ekonomiska försörjningskvoten kommer att försämrats.

Men även om vi ser stora utmaningar finns det även flertalet möjligheter i regionen. En självklar sådan är att kommunerna börjar arbeta mer komplementärt genom att samordna resurser inom olika förvaltningar. Den relativa litenheten i regionen, som endast består av åtta kommuner, torde innebära låga transaktionskostnader vid initiering av samarbeten. Redan idag finns det flertalet samarbeten som sträcker sig utanför kommungränserna. Regionens starka stråkstruktur möjliggör även för förstorade funktionella geografier när det gäller välfärdstjänster. Dock pekar den framtida situationen på att det kan finnas anledning att se över hur den nationella lagstiftningen kan främja ett mer resurseffektivt samarbete mellan kommuner, exempelvis genom asymmetrisk ansvarsfördelning. Att möjliggöra avsteg från lokaliseringprincipen och låta kommuner delegera ansvar till annan kommun eller region skulle kunna bidra till att möta eventuell kapacitetsbrist i framtiden.

På regional nivå består framtidens utmaningar i att kunna leverera en god slut- och öppenvård till länets alla delar. Som vi diskuterade i föregående kapitel kräver detta en gedigen översyn av hur offentlig service kan distribueras rättvist och kostnadseffektivt i framtiden. Digitaliseringen är en central komponent i arbetet med att dels främja en ökad produktivitet inom vården, och därigenom förbättra möjligheterna att möta framtidsutmaningarna, dels att främja tillgängligheten i länet. Det offentliga har även stora möjligheter att främja ett ökat arbetsdeltagande bland befintlig personal. Idag är andelen deltider bland vårdpersonal mycket hög vilket minskar totalt arbetade timmar och därmed kapaciteten.

En produktiv region med god omställningsförmåga

Kronobergs län är det mest exportberoende i Sverige. Det begränsade befolkningsunderlaget i regionen gör att kompletterande marknader utanför regiongränserna är avgörande för att generera en hög tillväxt. Inflödet av kapital från utomregionala marknader leder till jobb och investeringar i regionen. Den höga exponeringen mot exportmarknader innebär även en känslighet för konjunkturchocker. När exportmarknaderna sviktar är inte den egna marknaden tillräcklig för att balansera nedgången.

Som vi nämnde i de inledande kapitlen har Kronobergs län haft en god omställningsförmåga över tid. Trots en tilltagande globalisering och en snabb teknikutveckling har antalet jobb i regionen ökat jämfört med tiden innan nittiotalskrisen. För att vara ett glesbefolkat- och industriintensivt län är detta ett mycket gott resultat. Den relativt sett goda utvecklingen kan tillskrivas dels en framväxande service- och tjänstesektor, dels en konkurrenskraftig industri som inte tappat lika många jobbtillfällen som man hade kunnat förvänta.

Sedan 2007, tiden före finanskrisen, har Kronobergs län haft en högre ekonomisk tillväxt än riket men en betydligt svagare jobbtillväxt. Istället har länet haft en kraftig produktivitet utveckling under perioden. Jämfört med övriga län hade Kronoberg den näst högsta produktivitet utvecklingen 2007-2017. Både den varu- och tjänsteproducerande sektorn bidrog till ökningen. Den varuproducerande sektorn i länet producerade under 2016 samma värde som 2007 fast med ungefär 5 500 färre anställda. Den höga produktivitet utvecklingen i länet indikerar att det sker en omställning inom den varuproducerande sektorn. Rationaliserade processer och

ökade automatikinslag skapar ekonomisk tillväxt men begränsat antal arbetstillfällen. Hela jobbtillväxten sker istället inom tjänstesektorn. Rent geografiskt har detta inneburit en ökad koncentration av försörjningsmöjligheterna i regionen, där Växjö- och Älmhults kommun varit vinnarna.

En central utmaning för regionen är att på sikt främja innovationsförmågan inom tillverkningsindustrin. Sektorn är under hård konkurrens från låglöneländer och är behöver konkurrera med kunskap och innovation för att hävda sig. I regionen är utbildningsnivån inom sektorn, jämfört med riket, relativt låg sett till hur stor andel av de sysselsatta inom den som har en eftergymnasial utbildning på minst tre år. I takt med att kunskapsinslaget inom produktionen ökar blir förmågan till att locka specialiserad kompetens högre. Omvandlingstrycket inom sektorn i länet är bland de högsta i Sverige. Det är nästan en dubbelt så hög andel av de som tillträder till sektorn som har en eftergymnasial utbildning jämfört med de som lämnar för ålderspension. I sin studie över Småland-Blekinge pekade OECD på att det är just denna transformation som är nödvändig för att länet ska kunna bibehålla sin konkurrenskraft inom tillverkningssektorn. Kompetensfrågan är avgörande även för regionens tjänstesektor. Det senaste decenniet har det växt fram en omfattande IT-industri i länet med en stark specialisering inom mjukvara. Här är konkurrensen om talanger stor och det är ofta företag från storstäderna som konkurrerar.

I sin studie pekar OECD även på att länet har goda omställningsmöjligheter som en följd av den stora basen av medelstora industriföretag som under lång tid har hanterat den globala konkurrensen. Denna bas lämpar sig väl för att utveckla en mer kunskapsbaserad ekonomi, bland annat med anledning av det samlade företagskunnandet. Små- och medelstora tillverkningsenheter inneha den flexibilitet som kommer att krävas av framtidens produktionsföretag. I regionen finns dock även större företag som agerar på en global marknad, exempelvis Ikea, Nibe och Södra. Närvaron av stora företag innebär att det finns relativt sett mycket forsknings- och utvecklingsmedel i regionen inom det privata näringslivet. Under 2016 uppgick FoU-investeringarna inom näringslivet i regionen till 3,7 procent av näringslivets bruttoregionprodukt, vilket var den fjärde högsta nivån i riket och över riksgenomsnittet.

Innovationsgraden i länet hade kunnat stärkas om vi ser till nyföretagande och tillväxtviljan bland företag. De senaste åren har antalet företag i länet utvecklats något svagare än i riket. Ser vi till företag med minst en anställd har länet haft en relativt svag utveckling den senaste femårsperioden. Givet den omvandling som sker inom näringslivet, där allt färre arbetar inom varuproduktion, hade ett ökat nyföretagande med platsbundna näringar kunnat stärka regionen som i allmänhet och glesbefolkade delar i synnerhet. En positiv tendens är att turistnäringen i länet har haft en mycket god tillväxt under de senaste åren. Jobbtillväxten inom länets turistsektor har varit en av de högsta i Sverige 2007–2016 och antalet gästnätter har ökat näst mest i Sverige 2008–2017. Fortsatt är dock sektorn liten i länet jämfört med de flesta andra län. Detta tyder på en god potential för framtiden.

För att få en breddad näringslivsstruktur i länet krävs en god tillväxtvilja bland företagarna. Bilden av tillväxtviljan i länet är kluven. Om vi ser till Tillväxtverkets undersökningar framkommer att länets företagare har en mycket hög tillväxtvilja när de tillfrågas om de vill växa sett till omsättning. Däremot är tillväxtviljan bland de lägsta i Sverige på frågan om de vill växa sett till antalet anställda. Differensen antyder att det finns en försiktighet när det gäller att utöka produktionsvolymerna inom företagen.

Fler nya och växande företag i regionen kräver att människor vill starta företag. En viktig aspekt i detta är att relativt sett få kvinnor startar företag. Sett till samtliga företagsstarter ligger länet under riksgenomsnittet och under 2017 hade länet den sjätte lägsta etableringsfrekvensen i Sverige. Av företagen som startade 2017 hade 32 procent av dem en kvinna som företagsledare. Det är av stor betydelse att denna andel ökar för att länet ska utveckla sin näringslivsstruktur på sikt.

Kompetensförsörjning och matchning

Som för flera andra regioner är kompetensförsörjningen en central utmaning för länets framtida tillväxtpotentialer. I Kronobergs län är situationen något unik sett till att länet har haft en, trots sin storlek, god jobbtillväxt och har en hög nettoinpendling. Det finns många arbeten per invånare vilket i grunden indikerar att länets egna arbetskraftsutbud är förhållandevis litet sett till arbetsmarknadens behov. Till detta kommer att utbildningsnivån är lägre än i riket och att många av företagen är inne i en omställning som kräver högre kompetensnivåer än tidigare, inte minst inom industrin. Att länet över tid har haft en relativt svag boendeattraktivitet, sett till inrikes flyttnetto, gör att kompetensförsörjningssituationen blir än mer påtaglig.

I sammanhanget är det viktigt att påpeka att kompetensbristen inte endast omfattar yrken som kräver eftergymnasial utbildning. Ser vi till länets största yrkesgrupper, operatörer inom industrin och undersköterskor, är tillflödet från de gymnasiala yrkesutbildningarna gravt underdimensionerat för att möta åldersavgångarna. Med andra ord är kompetensbristen inte endast en fråga om att attrahera spetskompetens, utan även en fråga om att tillgodose arbetsmarknaden med de kompetenser som numerärt sett är de mest efterfrågade på regionens arbetsmarknad.

De senaste åren har länet haft en god arbetskraftstillväxt som en följd av ett högt invandringsnetto. Utan invandringen hade arbetskraften i länet minskat betänkligt under 2000-talet, istället har den ökat och hela ökningen kan tillskrivas utlandsfödda. Invandringen till länet har således balanserat den demografiska strukturen och medfört förutsättningar att möta kompetensbristen i länet. Men det återstår stora utmaningar när det gäller att ta tillvara på potentialen som arbetskraftsökningen har inneburit. Beveridgekurvan har under de senaste åren rört sig i fel riktning – antalet ej tillsatta arbeten ökar samtidigt som arbetslösheten biter sig fast på en historiskt sett hög nivå. Åtta av tio personer som är inskrivna på arbetsförmedlingen i länet tillhör utsatta grupper och det är genom denna grupp som arbetskraften i länet växer. De kommande åren är därför integrationsfrågan av särskild betydelse för Kronobergs län, som relativt sett har haft en mycket hög invandring under de senaste åren.

Det råder avsevärda skillnader på arbetsmarknaden i länet sett till inrikes- och utrikes födda. För inrikes födda uppgår sysselsättningsgraden till 86 procent och för utlandsfödda endast till 57 procent – en differens på 29 procentenheter. Det finns även betydande könsskillnader sett till utlandsföddas sysselsättningsgrad. För kvinnorna är sysselsättningsgraden 54,7 procent och för männen 59,1 procent. Differensen på 4,4 procentenheter är betydligt högre än den som finns mellan inrikes födda kvinnor och män och som under 2016 uppgick till 1,6 procentenheter. Om vi endast ser till inrikes födda har länet den tredje högsta sysselsättningsgraden i landet. Om vi istället ser till utlandsfödda ligger länet strax ovanför medianen jämfört med övriga län.

I sex av åtta kommuner i länet överstiger sysselsättningsgraden riksgenomsnittet. Detta indikerar att de flesta kommunerna i länet har haft en god anpassningsförmåga, oavsett om de växt eller inte, sett till befolkningsutveckling och tillgång till arbete.

Det finns förstås flertalet förklaringsfaktorer till sysselsättningsgapet mellan inrikes- och utlandsfödda; avsaknad av sociala nätverk, utbildningar som inte matchar den regionala arbetsmarknaden, språkhinder, ej avslutad gymnasieutbildning och så vidare. Framförallt är det avsaknad av gymnasial utbildning som skapar det största gapet. För utlandsfödda boende i länet med endast en förgymnasial utbildning ligger sysselsättningsgraden på nästan 40 procent. Om vi istället ser till dem med en gymnasial utbildning ligger den nästan på 70 procent. Självfallet påverkar även vistelsetiden i landet. Givet den höga invandringen till länet de senaste åren är en viss etableringstid att förvänta. Men på sikt är det av avgörande betydelse för länet att integrationen på arbetsmarknaden förbättras. En nyckelfaktor i detta arbete är att de som idag saknar gymnasiala kvalifikationer erhåller detta. Utlandsfödda i länet med en vistelsetid på 2-3 år men endast med en förgymnasial utbildning har mycket svårt att inträda på arbetsmarknaden. Totalt uppgår sysselsättningsgraden för denna grupp till strax under 20 procent – en mer än dubbelt så låg andel jämfört med de som har en gymnasial utbildning.

Kartläggningar av kompetensförsörjningen i länet visar att det idag finns ett glapp mellan arbetsmarknadens behov och vad befolkningen väljer att studera. Särskilt tydligt är gapet på gymnasial nivå där det största programmet, samhällsprogrammet, har en relativt låg efterfrågan på den regionala arbetsmarknaden. Samtidigt är antalet sökande till industri-, transport- samt vård- och omsorgsprogrammet lågt och långt under den nivå som krävs för att möta framtidens behov. I detta finns även en könsproblematik. Fortsatt är det så att de mer tekniska utbildningarna främst lockar män och omsorgsutbildningar kvinnor. Att bryta könsnormerna som omgärdar utbildningsvalen är ett sätt att komma till rätta med matchningsproblematiken i länet. På sikt bör man även kartlägga hur de olika gymnasieutbildningarna i länet kompletterar varandra och om det finns anledning till samordning av vissa resursintensiva utbildningar.

Det finns även utmaningar när vi ser till den eftergymnasiala nivån. Framförallt ökar antalet akademiker med en ”övrig” eftergymnasial utbildning inom teknik, hälso- och sjukvård, samhällsvetenskap samt tjänsteområdet. Drygt 43 procent av individerna med någon av denna utbildningsinriktning är född i utlandet och för dem uppgår sysselsättningsgraden till 56 procent. För inrikes födda med dessa utbildningsinriktningar uppgår förvärvsgraden till 93 procent. Det är således svårt att värdera hur matchande dessa utbildningsgrupper är för den regionala arbetsmarknaden då de är väldigt breda kategorier. Om utbildningarna skulle motsvara högskoleingenjörsutbildningar eller sjuksköterskeutbildningar skulle det rent numerärt innebära en oerhörd kompetensförstärkning för den regionala arbetsmarknaden. Sett till sysselsättningsgraden för dessa utbildningsgrupper indikerar det dock att så inte är fallet. Detta antyder behovet av valideringsinsatser och vidareutbildningsinsatser för att ta tillvara på denna kompetens. Siffrorna antyder även de svårigheter som närvarande finns med att ge en heltäckande bild av kompetenslandskapet i en region – det är svårt att avgöra i vilken utsträckning olika utbildningsinriktningar kompletterar varandra.

Generellt sett är länet i behov av ett ökat inflöde av eftergymnasialt utbildad personal inom IT, teknik, logistik, vård- och omsorg samt pedagogik. Det är inom

dessa inriktningar den största bristen förväntas de närmaste 10-15 åren. För regionens del är behovet särskilt stort som en följd av den höga specialiseringsgraden inom IT- och tekniksektorn. På sikt är det därför av stor betydelse att det regionala universitetet har konkurrenskraftiga utbildningar inom detta fält. Men företagen i länet behöver även stärka sina kontaktytor med universitet utanför regionen för att blir involverade i kunskapsnätverk som på sikt kan leda till innovationsutveckling och inflöde av nödvändig kunskap.

För de mindre kommunerna som har ett stort industriberoende kan den ökade efterfrågan på eftergymnasial kompetens leda till omställningsproblem. Andelen eftergymnasialt utbildade ligger under riksgenomsnittet i länets samtliga kommuner förutom Växjö. I de minsta kommunerna är utbildningsnivån, sett till andelen invånare med en treårig eftergymnasial utbildning, mycket låg. Om det lokala näringslivet får större behov av högutbildad personal, som en följd av industrins omställning, finns en risk att tidigare utbildnings- och studiestrukturer inte är tillräckliga. Det är även tydligt att eftergymnasialt utbildade i högre utsträckning söker sig till mer urbana miljöer. Även detta kan inverka negativt på de mindre kommunernas möjligheter att attrahera rätt kompetens i framtiden.

I Kronobergs län har 22,5 procent av befolkningen mellan 25-64 år en eftergymnasial utbildning, vilket är under riksgenomsnittet som ligger på 27 procent. Andelen eftergymnasialt utbildade bland befolkningen hänger förstås samman med hur näringslivsstrukturen ser ut i en region. Men det är framförallt under omställningsperioder, när kompetensbehoven ökar, som en låg utbildningsnivå kan utgöra ett stort problem. Generellt sett innebär en lägre utbildningsnivå försämrade omställningsmöjligheter. Men självfallet spelar det även roll vad man har studerat, inte endast vilken längd den aktuella utbildningen har haft.

Kvinnorna i länet har en väsentligt högre utbildningsnivå än männen. Skillnaden återfinns även när vi ser till yngre åldersgrupper. Könsskillnaden för 30-34 åringar med en eftergymnasial utbildning på minst tre år uppgår till 15 procentenheter. Det är dock inte endast andelen som läser vidare som skiljer sig åt mellan könen utan även vad man studerar. Även på eftergymnasial nivå är männen överrepresenterade inom teknikinriktningar och kvinnor inom vård- och omsorgsinriktningar. Andelen utlandsfödda med minst en treårig eftergymnasial utbildning är lika hög, 22 procent, som bland inrikes födda. Vi har tidigare nämnt att detta är en stor potential för länet, men att det för närvarande i vissa fall är svårt att avgöra hur dessa utbildningar relaterar till den regionala arbetsmarknaden.

Hälsa och socioekonomi

Det finns förhållandevis stora geografiska skillnader inom länet sett till hälsoläge och inkomster. Skillnaderna är även stora när vi ser till kön, ålder, härkomst och utbildningsnivå. De senaste årens tilltagande tudelning på arbetsmarknaden har bidragit till att öka de socioekonomiska skillnaderna mellan olika grupper i länet.

Ohälsotalet i Kronobergs län ligger på, för kvinnor och män, 29,1 dagar per år och invånare i arbetsför ålder. Detta är något över riksgenomsnittet som ligger på 28,1 dagar. Jämfört med övriga regioner har länet det sjätte lägsta ohälsotalet i riket. Skillnaderna i ohälsotalet mellan regionerna är betydande. I Västernorrlands län, där talet är som högst, har den genomsnittlige invånaren i arbetsför ålder 13,9 fler ohälsodagar jämfört med en invånare i Stockholms län. Den geografiska komponenten har således mycket stor betydelse när vi ser till detta mått. En annan stor skillnad är den mellan kvinnor och män. I riket är ohälsotalet för män 22,2 och

för kvinnor 34,2, en skillnad på tio dagar om året. I Kronobergs län uppgår könsdifferensen till 14,1 dagar per år, vilket är den elfte högsta differensen i riket.

Det finns betydande skillnader mellan kommunerna. I Tingsryds kommun, som har det högsta ohälsotalet bland regionens kommuner, uppgår talet till 36,4 dagar, vilket är 11,7 fler dagar om året jämfört med Älmhults kommun som har den lägsta nivån i regionen. Av kommunerna i länet är det endast Älmhults- och Växjö kommun som ligger under riksgenomsnittet. Könsdifferensen, sett till ohälsotalet, är högre än i riket i samtliga av länets kommuner förutom i Alvesta och Växjö.

Under den senaste femårsperioden har antalet ohälsodagar i länet ökat med 2,6 dagar, vilket är mer än en dubbelt så stor ökning jämfört med riket ökningen i riket under samma period. Under 2012 och 2013 hade länet ett lägre ohälsotal än riksgenomsnittet. Men sedan 2014 är det något högre än i riket. Framförallt beror det på att antalet ohälsodagar för kvinnor har ökat mer i Kronobergs län än i riket. Mellan 2012-2016 ökade antalet ohälsodagar, för kvinnorna i länet, med 3,8 dagar. Detta var en betydligt högre ökning än i riket där ökningen låg på 1,9 dagar. Även ohälsotalet för männen i länet ökade (2,6 dagar) mer än för männen i riket (1,1 dagar). Utbildningsnivån har en mycket stor betydelse för ohälsotalets nivå. I Kronobergs län ligger ohälsotalet för personer med förgymnasial utbildning på 60,9 dagar per år, för personer med en eftergymnasial utbildning ligger nivån på 14,5 dagar. I relation till gymnasialt utbildade personer har gruppen förgymnasialt utbildade ett dubbelt så högt ohälsotal. Totalt är ohälsotalet för personer med en gymnasial utbildning 30,3 dagar om året. Detta innebär att ohälsotalet i länet halveras för varje steg vi tar i utbildningstrappan.

Inkomstnivåerna i regionerna är mer jämnt fördelade än exempelvis bruttoregionprodukten, detta som en följd av de transfereringar som sker inom välfärdssystemet. Men trots omfördelningsmekanismer finns relativt stora löneskillnader mellan landets regioner och kommuner. Då vi studerar medianlönen avgörs den av dels av hur många som är i arbete, dels av hur högt löneläget är på arbetsmarknaden. Att studera nattbefolkningens löneläge är intressant för att det är skattebasen i de olika länen och kommunerna.

I Kronobergs län är medianinkomsten, för kvinnor och män, 300 tkr om året. Detta är 5,5 tkr under riksgenomsnittet. I relation till övriga län har Kronoberg den elfte högsta inkomstnivån i Sverige. Som högst är den i Stockholms län (326 tkr) och som lägst är den i Gotlands län (283 tkr). Bland länets kommuner har invånarna i Älmhults kommun den högsta medianinkomsten på drygt 320 tkr, vilket är i nivå med Stockholms län. Mellan Älmhults kommun och Lessebo kommun, som har den lägsta medianinkomsten i länet, skiljer det hela 48,7 tkr om året.

Det råder stora skillnader mellan hur mycket kvinnor och män tjänar. I riket har männen en medianinkomst på 337 tkr om året, vilket är 59,2 tkr mer än kvinnornas medianinkomst. I procent tjänar kvinnorna således 82,4 procent av vad männen gör. I Kronobergs län är könsskillnaderna större än i riket. Medianinkomsten för kvinnor är 267 tkr, vilket är 66,7 tkr lägre än männens som ligger på 333,7 tkr om året. Jämfört med övriga län i riket har Kronoberg den tredje största inkomstskillnaden mellan kvinnor och män. Totalt tjänar kvinnorna i länet 80 procent av vad männen gör. I Jämtlands län, där könsskillnaderna är som minst, ligger nivån på 88 procent.

Att kvinnor har lägre medianinkomst än män har en rad olika förklaringar. Som vi tidigare har sett är kvinnor överrepresenterade inom den offentliga sektorn där lönen i regel är lägre jämfört med den privata sektorn. Kvinnor arbetar även färre timmar än män, ofta beroende på högre sjukskrivningstal och ett större uttag av föräldraledighet. Det finns även i vissa fall oskäligen löneskillnader, till kvinnornas nackdel, mellan könen. Området är komplext och det är svårt att, särskilt med regional statistik, identifiera hur stor del av löneskillnaderna som inte kan förklaras med antal arbetade timmar, meriter och yrkesval. Det finns även en geografisk komponent när det gäller löneskillnader mellan kvinnor och män. I turistintensiva län, där det är vanligare att kvinnor är företagare, är löneskillnaderna mellan könen mindre än i regioner med en mer traditionell branschstruktur som finns i Kronobergs- och Jönköpings län.

Medianinkomstens påverkas i hög utsträckning av hur många som är delaktiga på den regionala eller kommunala arbetsmarknaden. Om sysselsättningsgraden utvecklas svagt får detta även effekter på medianinkomsten. Detta märks för Kronobergs län när vi ser till löneutvecklingen mellan 2007-2016. Som vi tidigare konstaterade i rapporten har Kronobergs län haft en svag utveckling av sysselsättningsgraden under denna tid, vilket även gäller för medianinkomstens utveckling. Totalt har länet haft den svagaste löneutvecklingen av samtliga län under denna period, sett till medianinkomst för nattbefolkningen. För kvinnor och män ökade medianinkomsten i länet med 24,9 procent, vilket var under riksgenomsnittet som låg på 27,8 procent. Ingen av länets kommuner hade en högre löneutveckling än riket under denna period. Som svagast var utvecklingen i Lessebo kommun (15,3 procent) och som starkast var den i Älmhults kommun (27,2 procent).

Utbildningsnivån har en mycket stor betydelse för en persons inkomstnivå. I Kronobergs län är den disponibla inkomsten för en person mellan 20-64 år med endast en förgymnasial utbildning 213 tkr om året. För en person med en gymnasial utbildning ligger nivån på 253 tkr och för personer med eftergymnasial utbildning är den 284 tkr. I hushåll där förgymnasial utbildning är den högsta utbildningsnivån löper man större risk att hamna i en situation där den disponibla inkomsten inte räcker till för att betala boende och de mest nödvändiga levnadsomkostnaderna. Hushåll i denna situation bedöms som familjer med låg inkomststandard. I Kronobergs län lever 8 procent av barnen i ett sådant hushåll. Endast 3 procent av barnen som är födda i Sverige bor i ett hushåll med låg inkomststandard, för barn med utländsk bakgrund uppgår andelen till 20 procent. Tufdelningen på arbetsmarknaden mellan inrikes- och utrikes födda får således stora socioekonomiska konsekvenser i regionen.

En grön omställning och en hållbar region

Kronobergs län är ett gles län med förhållandevis långa avstånd mellan större befolkningskoncentrationer. Varje år passerar även mängder av godstrafik genom länet som en följd av att länet genomkorsas av flertalet riksvägar och en europaväg. Allt detta bidrar till att länet har en utmaning när det gäller att minska utsläppen som kommer från transportsektorn. Ett sätt att bemöta utmaningen är att öka andelen som åker kollektivtrafik, ett annat att verka för att fler fordon övergår till koldioxidneutralt bränsle.

De senaste decennierna har de klimatpåverkande utsläppen i Kronobergs län minskat med 34 procent. Minskningen är betydligt mer omfattande än den som har skett på risknivå (-20 procent) under samma tidsperiod. Jämfört med övriga län i Sverige har Kronobergs län haft den sjunde största minskningen i landet under

denna period. I Västernorrlands län, som har haft den största minskningen i landet, har utsläppen minskat med mer än 50 procent. Per invånare har Kronobergs län den åttonde lägsta utsläppsnivån i riket, totalt 5 ton per år. Att notera är att statistiken inte tar hänsyn till utsläpp som uppkommer som en följd av konsumtion, exempelvis flygresor utomlands.

Minskningsen av de klimatpåverkande utsläppen i länet under de senaste decennierna beror till stora delar på en mer klimatvänlig uppvärmning. Exempelvis har en allt högre användning av fjärrvärme med energi från olika biobränslen bidragit till sektorns omställning. Totalt har el- och uppvärmning stått för 57 procent av utsläppsminskningarna i länet sedan 1990. Övriga branscher som i betydande grad sänkt sina utsläpp och bidragit till sänkningen i länet är arbetsmaskiner och avfall samt industri. Jordbruks och transportsektorn har haft en mer begränsad minskning över tid och endast bidragit med ett fåtal procent till länets totala minskning.

Idag står transportsektorn för nästan hälften av länets klimatpåverkande utsläpp. Av utsläppen inom sektorn står personbilstrafiken för 56 procent och godstrafiken för 36 procent. Över tid har utsläppen från personbilar dock minskat samtidigt som godstrafikens utsläpp ökat. Att personbilarna står för en hög andel av länets utsläpp hänger förstås samman med hur ofta vi använder bilen och hur långt vi kör. I Kronobergs län kör en invånare i genomsnitt 745 mil per året. Detta är den tredje högsta nivån i de södra delarna av Sverige. Endast i de övriga Smålandslänen är nivån högre. Som lägst är körsträckorna i Stockholms-, Uppsala- samt Skåne län. Alla tre län har en tätbefolkad struktur med relativt korta avstånd mellan befolkningskoncentrationer. I länets kommuner är den genomsnittliga körsträckan som längst i Tingsryds kommun där den ligger på 800 mil om året. Som lägst är den i Växjö kommun, där den är 587 mil om året. För invånarna som bor utanför en tätort i länet är den genomsnittliga körsträckan 928 mil om året. Tätortsbefolkningen i länet har en långt lägre körsträcka (588 mil).

Kronobergs län är ett av de mest skogsrika i Sverige. Det ger länet stora framtidsmöjligheter både ekonomisk- och miljömässigt. Forskningen kommer allt längre när det kommer till smarta kläder och byggande i trä framhålls som ett hållbart sätt att bygga. Bioenergi från skogsråvara är en annan aspekt som ger länet goda möjligheter att på sikt bli ett plusenergilän, det vill säga producera med förnyelsebar energi än vad som förbrukas. För att lyckas med detta krävs inte endast en förändring i produktionsledet utan även i konsumtionsledet. Redan idag finns ett flertal goda exempel, exempelvis Volvo, i länet på hur företag arbetar med att skapa en cirkulär ekonomi där material utnyttjas mer effektivt och hållbart.

I Kronobergs län står kollektivtrafiken för ungefär 10 procent av de resor som företas med ett motoriserat fordon, vilket är under riksgenomsnittet som ligger på 18 procent. Det är framförallt storstadslänen som drar upp riksgenomsnittet. I relation till övriga län ligger Kronobergs län på en femtonde plats, av tjugoen län, sett till kollektivtrafikens marknadsandel. Lägst marknadsandel har Norrlandslänen och Kalmar län. Marknadsandelen påverkas i hög utsträckning av hur stor andel av befolkningen som bor i en tätort och befolkningstätheten i länet. Om tätheten är låg är det svårare att få en hög marknadsandel. Dock är det inte endast täthetsgraden som påverkar människors benägenhet att åka med kollektivtrafiken. Utan även attityder, prissättningar, linjeläggningar samt tillgänglighet är faktorer som påverkar.

I Kronobergs län sker drygt 10 miljoner påstigningar på buss och tåg per år. Nästan 70 procent av resorna sker med buss och resterande med tåg. Mellan 2012–2017 har antalet resor med kollektivtrafiken i länet ökat med 33 procent, vilket är en av de största ökningarna i landet. Ökningen har främst skett inom stads- och tågtrafiken, samtidigt som antalet resande med regiontrafiken har minskat. Totalt reser den genomsnittlige invånaren i länet 51,3 gånger per år med länstrafiken, 2015 låg nivån på 48 resor per invånare. Den senaste mätningen av kundnöjdheten, från 2017, visade att 68 procent av Länstrafiken Kronobergs kunder var nöjda med bolaget. Detta var den fjärde högsta nivån i hela landet.

Tidigare diskuterat fysisk tillgänglighet. En annan slags tillgänglighet är den digitala, vars betydelse successivt ökat över tid. Digital tillgänglighet, i form av en snabb och stabil internetanslutning, är viktig för att kunna ta del av offentliga e-tjänster och i allmänhet kunna sköta vardagliga sysslor i ett allt mer digitaliserat samhälle. Med en stabil uppkoppling ökar även möjligheterna till att arbeta på distans och att bedriva näringsverksamhet även i glesare delar av länet – en god digital infrastruktur kan överbrygga fysiska avstånd och frigöra potential i områden som annars hade haft svårt att hävda sig på en global marknad. I Kronobergs län har 72,4 procent av hushållen tillgång till höghastighetsbredband, vilket är under riksgenomsnittet som ligger på 82,2 procent. Drygt hälften av hushållen i länet som är belägna i glesbygd har motsvarande tillgång, vilket är ungefär tio procentenheter över riksgenomsnittet. En fortsatt utbyggnad till länets samtliga delar är av stor betydelse för att skapa förutsättningar för entreprenörskap och tillgång till e-välfärdstjänster även i glesa miljöer.

Prioriteringar i Kronobergs län

Nedan följer de prioriteringar som finns i Region Kronobergs regionala utvecklingsstrategi. Respektive prioritering har två understrategier kopplade till sig och under dem följer ett antal mer konkreta åtgärds punkter. I redovisningen har vi valt att skriva en sammanfattande motivering och analys i anslutning till respektive huvudprioritering.

Utveckla attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet

Att utveckla attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet handlar om att skapa goda förutsättningar för tillväxt och ett bra och fungerande vardagsliv för alla invånare i regionen. Det behöver också finnas och utvecklas boende- och livsmiljöer där människor mår bra och känner sig trygga. För att få till stånd hållbara lösningar för kommunikation, infrastruktur och service, som kan stärka tillväxt och tillgänglighet i hela regionen behöver samhället planeras utifrån ett helhetsperspektiv. Platser, orter, städer och regioner bör arbeta mer strategiskt för att hålla ihop, komplettera och dra nytta av varandras kvaliteter. Samordning av fysisk planering och hållbar tillväxt på regionala, kommunala, mellankommunala och mellanregionala nivåer är då viktig.

Hållbara resor och transporter

- Skapa en gemensam infrastruktur för förnybara bränslen och stödja ett mer klimatsmart transportsystem.
- Stärk tillgängligheten inom Sydsverige – med fokus mot Öresundsregionen
- Stärk kopplingen mellan och inom arbetsmarknadsregionerna
- Utveckla flexibla kollektivtrafik- och trafiklösningar i länets glesa miljöer och landsbygder.

Hållbart samhällsbyggande

- Fortsätta stödja utvecklingen av bredband och digitala servicelösningar
- Definiera en fungerande servicestruktur
- Fler bostäder - utveckla boendemiljöer och öka mervärdet av infrastruktursatsningar

En plats att vilja leva och bo på

Prioriteringen handlar om göra länet mer attraktivt genom att utveckla former för ökad delaktighet och en aktiv fritid för alla, oavsett kön, ålder, bakgrund med mera. Dels handlar det om människor som bor här och det som får dem att trivas, och dels handlar det om att attrahera kompetenser, besökare och inflyttare. För att nå dit behöver alla vara med i förändringsarbetet. Det innebär att arbeta mer strategiskt med inkludering och möjlighet till en aktiv fritid.

Ett levande offentlig rum

- Stärkta villkor för kulturskapare
- Skapa förutsättningar för kultur och evenemang på mindre orter
- Stärk kultur- och evenemangsutbudet i länets större arbetsmarknadsregioner

- Stärk Kronobergs varumärke. Det är viktigt att identifiera och lyfta det som är unikt för länet och platsen

Stärkt delaktighet och social sammanhållning

- Möjliggöra en ökad involvering och aktivt medskapande i samhällsutvecklingen
- Stödja föreningslivet för att skapa fler sociala mötesplatser och nyttjande av friluftsliv

Utveckla en innovativ region och ett brett näringsliv

Prioriteringen handlar dels om att bredda länets näringsliv för att minska konjunkturkänsligheten, dels om att utveckla länets innovationsförmåga. Förnyelse, både i form av innovationer i befintliga företag, offentlig sektor, akademi och det civila samhället och i form av nya företag och branscher är ett av de främsta verktygen för att stärka länets tillväxt och sysselsättning. Innovation är dessutom principer som genomsyrar en cirkulär ekonomi, där resurser används mer effektivt genom att hela kretsloppet tas i beaktande för produkter och tjänster. Prioriteringen syftar till att öka länets konkurrenskraft och hållbarhet.

Främja entreprenörskap och tillväxtviljan

- Stärka det regionala och lokala näringslivsklimatet
- Stöd entreprenörskap och nyföretagande för ett breddat näringsliv genom fler service och tjänsteföretag

Mer innovation i näringsliv och offentlig sektor

- Stärk företagens uppkoppling till de globala värdekedjorna
- Stärk företagens och offentlig sektors digitaliseringsgrad
- Stärk företagens och offentlig sektors gröna omställning
- Utveckla regionens styrkeområden inom näringslivet
- Stärk sociala innovationer
- Skapa nya och flexibla lösningar på välfärdstjänster

Utveckla kompetensförsörjningen och en god och jämlik hälsa

Prioriteringen handlar om människor som regionens främsta resurser. Det handlar om att ta tillvara och öka flickor och pojkars, kvinnor och mäns kunskaper och färdigheter genom hela livet. Det handlar också om att skapa möjlighet för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna. Invånarna utgör regionens humankapital och är en förutsättning för att skapa förnyelse. Prioriteringen syftar till att utveckla humankapitalet som en viktig framgångsfaktor för regional utveckling.

En god och jämlik hälsa

- Främja goda uppväxtvillkor hos barn och unga och motverka studieavhopp
- Främja psykisk hälsa

- Främja goda levnadsvanor med särskilt fokus på mat och fysisk aktivitet

Förbättrad matchning

- Stärk individens omställningsförmåga
- Stärk utlandsföddas ställning på arbetsmarknaden och i samhället
- Främja tillgången till talanger och högutbildade
- Främja informerade studie- och yrkesval för ett livslångt lärande

Prioriteringarnas koppling till en social, ekonomisk och miljömässig hållbar utveckling

I den regionala utvecklingsstrategin återfinns en skrivning om hur en hållbar utveckling definieras i Kronobergs län:

Hållbarhet ska genomsyra alla led i det regionala utvecklingsarbetet. En hållbar utveckling tillgodoser alla människors behov och mänskliga rättigheter utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Hållbarhetsperspektivet vilar på tre ben; social, ekologisk och ekonomisk utveckling. De tre perspektiven är lika viktiga och varandras förutsättningar.

Människan är i centrum, ekologin sätter ramarna och en god ekonomisk hushållning är en förutsättning och ett medel för hållbar utveckling. Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Vi ska verka för att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet ska präglas av respekt för de mänskliga rättigheterna. Ett ekologisk hållbart samhälle innebär att skydda planeten från att förstöras genom att långsiktigt förvalta naturresurser, konsumera och producera hållbart samt vidta åtgärder mot klimatförändringar. I vårt arbete ska vi hushålla med resurser, minimera utsläpp till luft och vatten, bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt verka för en hållbar konsumtion, produktion och samhällsplanering. Ett ekonomiskt hållbart samhälle innebär att förvalta och utveckla mänskliga och materiella resurser på ett långsiktigt hållbart sätt. Vi verkar för en varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Nedan följer en redovisning av centrala prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin som ska bidra till en hållbar utveckling i regionen:

Hållbar utveckling		
Ekonomisk	Social	Miljö
<ul style="list-style-type: none"> • Stärka det regionala och lokala näringslivsklimatet • Stöd entreprenörskap och nyföretagande för ett breddat näringsliv genom fler service och tjänsteföretag • Stärk företagens och offentlig sektors digitaliseringsgrad • Fortsätta stödja utvecklingen av bredband och digitala servicelösningar 	<ul style="list-style-type: none"> • Främja goda uppväxtvillkor hos barn och unga och motverka studieavhopp • Främja psykisk hälsa • Stärk individens omställningsförmåga • Stärk utlandsföddas ställning på arbetsmarknaden och i samhället • Stärk sociala innovationer • Skapa nya och flexibla lösningar på välfärdstjänster • Möjliggöra en ökad involvering och aktivt medskapande i samhällsutvecklingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Stärk företagens och offentlig sektors gröna omställning • Skapa en gemensam infrastruktur för förnybara bränslen och stödja ett mer klimatsmart transportsystem. • Utveckla flexibla kollektivtrafik- och trafiklösningar i länets glesa miljöer och landsbygder. • Definiera en fungerande servicestruktur

Kopplingar till EU-målen

Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling

I analysen identifierar vi att Kronobergs län är i stort behov av att utveckla innovationskapaciteten för att kunna konkurrera på en global marknad. Särskilt viktigt är detta inom länets tillverkningsindustri. Den stora basen av medelstora företag i regionen är enligt analysen utgångspunkten för regionens transformation till en mer modern och kunskapsdriven innovation. I analysen betonar vi även betydelsen av fler entreprenörer och livskraftiga företag som kan bidra till en diversifiering och lyckad strukturomvandling i regionen.

Målet ligger i linje med de prioriteringar Region Kronoberg gör inom innovationsområdet. Prioriteringarna betonar särskilt digitalisering, fler företag, grön omställning, smart specialisering samt uppkoppling till de globala värdekedjorna. Vår bedömning är att regionens utvecklingsstrategi i detta avseende är starkt sammankopplad med de föreslagna målen inom området.

Ett grönare och koldioxidsnålare Europa

I analysen identifierar vi att utsläppen i länet behöver minska och att energieffektiviteten behöver öka. Givet länets industriella struktur finns stora behov av att ställa om till en mer cirkulär ekonomi och ett mer effektivt resursutnyttjande. Förutsättningar att lyckas med ett sådant arbete är relativt goda och naturresurserna i länet möjliggör en ökad produktion av förnyelsebar energi.

Vår bedömning är att våra prioriteringar inom området har en stark koppling till målet. Detta gäller särskilt insatserna som handlar om att främja näringslivets gröna omställning och att utveckla en infrastruktur för förnyelsebara bränslen.

Ett mer sammanlänkat Europa genom förbättrad mobilitet och regional IKT-konnektivitet

I analysen framkommer att Kronobergs län är beroende av en god infrastruktur, inte minst som en följd av den, relativt sett, höga inpendlingen till länet. En god uppkoppling till de större arbetsmarknaderna är även viktigt för det mer glest befolkade omlandet inom regionen. En hög mobilitet är av mycket hög betydelse för att skapa en motståndskraftig region. Vi ser även att den digitala tillgängligheten är av stor betydelse för ett glest län likt Kronoberg. I takt med att en allt större del av samhällsservicen och affärer sker digitalt är en grundläggande bredbandsinfrastruktur av stor betydelse. En stabil uppkoppling möjliggör även för glesare geografier att nå ut till större marknader med olika slags tjänster och varor.

I analysen identifierar vi även att kollektivtrafiken är en huvudfaktor för att sänka de klimatpåverkande utsläppen i länet. Idag kommer en stor del av utsläppen i länet från transportsektorn. Ett ökat kollektivt resande, som förutsätter smarta trafiklösningar, är därför av mycket stor betydelse för länet.

Vår bedömning är att våra prioriteringar inom området i hög utsträckning ligger i linje med målsättningen. Prioriteringarna som handlar om att stödja fortsatt bredbandsutbyggnad, definiera en fungerande servicestruktur samt förbättrad tillgänglighet till större arbetsmarknader, har en tydlig koppling till målsättningen.

Ett mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter

I analysen framkommer att länet har stora utmaningar men även möjligheter sett till integrationen i regionen. De som invandrat till regionen har stått för hela arbetskraftstillväxten samtidigt som sysselsättningsgapet mellan inrikes- och utrikes födda är stort. Till viss del beror detta på att en relativt hög andel av de som invandrat till länet saknar en gymnasial utbildning. De kommande åren är integrationen på arbetsmarknaden en central fråga för länet.

I analysen ser vi även en omstrukturering på arbetsmarknaden. Kunskapskraven ökar i takt med teknikutvecklingen. Strukturomvandlingen medför att individer hamnar i omställningsperioder där de behöver lära nytt för att fortsatt vara attraktiva på arbetsmarknaden och bidra till den regionala utvecklingen. På sikt är det därför viktigt att utveckla flexibla utbildningslösningar som främjar ett livslångt lärande och individer med hög omställningsförmåga.

Vi bedömer att de insatser vi redovisat inom området i stort ligger i linje med målsättningen. En prioritering som är förhållandevis ny är att främja sociala innovationer i regionen. Detta är ett resultat av en alltmer tudelad arbetsmarknad där stora grupper står långt från arbetsmarknaden. I våra prioriteringar pekar vi även på betydelsen av att stärka den sociala sammanhållningen i samhället för främja en god tillit mellan medborgarna.

Ett Europa närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling av stads-, landsbygds- och kustområden och lokala initiativ

I analysen identifierar vi att det finns stora inomregionala skillnader inom regionen och att det krävs hänsyn till olika geografiers specifika förutsättningar. Exempelvis finns flera olika sorters landsbygder i länet, exempelvis stadsnära landsbygd och mer avlägsen landsbygd. Detta är geografier som står inför helt olika utmaningar i framtiden. Vi noterar även att den generella utvecklingen resulterat i en ökad divergens mellan geografier, vilket påkallar ett mer territoriellt perspektiv för möta framtidens utmaningar.

Vår bedömning är att den regionala utvecklingsstrategin för Kronobergs län innehåller prioriteringar som ligger i linje med målet, exempelvis de som handlar om hållbart samhällsbyggande och stärkt delaktighet. Generellt sett betonar den regionala utvecklingsstrategin betydelsen av att beakta olika geografiska nivåer och deras olika förutsättningar, vilket ligger i linje med målets övergripande syfte.

Gränsöverskridande samarbeten

Regionalt utvecklingsarbete bygger på samhandling med olika samhällsaktörer i syfte att nå en hållbar regional utveckling. Samhällsutmaningarna kan inte lösas av en enskild aktör utan kräver en effektiv samhandling mellan politik, näringsliv, forskning och civilsamhälle i syfte att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin och dess understrategier som exempelvis regional kulturplan och länstransportplan.

Aktörer i Kronobergs län är involverade i ett flertal internationella projekt inom såväl Interreg-fonderna som Horizon2020. Det är framför allt tre aktörer som är aktiva projektsökande: Linnéuniversitetet, Energikontor Sydost och Växjö kommun. Länet har få aktörer som har förutsättningar att ta projektägarrollen i internationella projekt, vilket delvis beror på erfarenheten som krävs att driva denna typ av projekt, och delvis på de ekonomiska förutsättningar som krävs för att omsätta en internationell projektbudget.

Särskilt utmanande är förutsättningarna i Interreg B-programmen. Utvärderingar visar på att offentlig sektors deltagande i projekt har minskat i jämförelse med förra programperioden. En nerbruten analys av detta åskådliggör att det framför allt är den lokala och regionala offentliga nivåns deltagande som minskat. Statistiken visar att även i stora län som Skåne så är det framförallt projektaktörer från storstadsregionen som deltar i Interreg B-projekt. Inför kommande programperiod bör förutsättningarna för ökat deltagande i programmen ses över. Införande av Contact Point-funktioner även i Interreg B-program bör övervägas i syfte att stimulera ökat deltagande från mindre/andra aktörer.

Inom följande områden har samverkan skett med intressenter över såväl läns- som nationsgränser i syfte att uppnå de regionala utvecklingsmålen. Observera att detta avser samverkan där Region Kronoberg är aktiv part eller ägare, det tillkommer förstås även ett antal satsningar där Region Kronoberg varit med i utvecklingen men där främsta deltagandet utgörs av medfinansiering och/eller uppföljning samt en mängd andra projekt inom de olika Interreg-programmen, där små och stora aktörer i länet deltar.

Utveckla attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet

- *Regionsamverkan Sydsverige* sex regioner i Sydsverige; Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Blekinge, Skåne och Halland, samverkar politiskt från hösten 2015 över regiongränserna. Samarbetsområdena är hälso- och sjukvård, infrastruktur, kollektivtrafik, kultur och regional utveckling. Regionsamverkan.se
- *Överenskommelse med Länsstyrelsen i Kronobergs län*. Syftet är att tydliggöra förutsättningarna för och underlätta samhandlingen kring ett utmaningsdrivet regionalt utvecklingsarbete. En sammanställning görs över samtliga områden där organisationerna har beröringspunkter i det regionala utvecklingsarbetet, i syfte att tydliggöra ansvarsfördelning. Region Kronoberg och Länsstyrelsen i Kronoberg vill främja samarbete över administrativa, organisatoriska och geografiska gränser i länet. Inom överenskommelsen har Region Kronoberg och Länsstyrelsen etablerade mötesformer. Syftet är dialog om strategiska regionala utvecklingsfrågor - genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg 2025 och dess prioriteringar.

- *Infrastrukturplanering.* Aktuella satsningar både från länstranportplanen och den nationella planen i Kronobergs län.
Myndigheter: Trafikverket, Trafikanalys och Länsstyrelsen.
- *Bredbandskoordinator.* Samhällsbyggnadsfråga som är viktig för näringsliv, offentlig verksamhet och medborgare. Bredbandskoordinatorernas roll är bland annat att bistå kommunerna, driva på bredbandsarbetet och se till att kommunerna har den information de behöver för att kunna arbeta med bredbandsfrågan.
Myndigheter: Post- och telestyrelsen, jordbruksverket och länsstyrelsen.
- *Samplanering Kronoberg.* Projekt som syftar till effektivare, samordnade och mer friktionsfria planeringsprocesser, som främjar en hållbar utveckling i hela länet. Detta uppnås genom ett rationellt arbetssätt med sektorsövergripande dialog och en samsyn på landskapet, orternas och de olika regiondelarnas kvaliteter samt de utmaningar de står inför.
Myndigheter: Boverket, Länsstyrelsen och Trafikverk.
- *Projektutveckling* inom samhällsplanering, näringsliv, kompetens- och kulturområdet. Myndigheter: Tillväxtverket och ESF-kontor.
- *Hållbar mobilitet i gröna Kronoberg.* Drivs av Region Kronoberg och Energikontor Sydost. Finansieras av EU:s regionala utvecklingsfond. Syftar till att möta de utmaningar som transportsystemet medför och genom påverkansarbete i olika former bryta invanda mönster och effektivisera transporterna.
Myndigheter: Länsstyrelsen, Linnéuniversitetet.
- *GreenAct.* Syftet med GreenAct Kronoberg är att öka samverkan och skapa en samhandlingsplattform för att nå de regionala miljömålen.
Myndigheter: Länsstyrelsen och Linnéuniversitetet.

En plats att vilja leva och bo på

- *Regional kulturplan.* De nationella kulturpolitiska målen utgör en grund för Region Kronobergs kulturpolitiska vision i Kronobergs kulturplan.
Myndigheter: Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Kungliga biblioteket, Länsstyrelserna (genom länsstyrelsen i Halland), Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Svenska filminstitutet, Statens konstråd, Institutet för språk och folkminnen, Myndigheten för kulturanalys och Linné universitetet.
- *Strategisk regional överenskommelse i Kronobergs län – mottagande och etablering i arbets- och samhällsliv.* Syftet är att samverka kring mottagande och etablering av nyanlända på lokal och regional nivå, samt att samla kunskap om målgruppen och pågående projekt och satsningar i länet. Samverkan finansieras av §37-medel från Länsstyrelsen och drivs av Växjö kommun. I samverkan ingår: samtliga kommuner i länet, samordningsförbund Varend och Sunnerbo.
Myndigheter: Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och Länsstyrelsen,
- *Barnens bästa gäller i Kronoberg.* Gemensamma modeller och arbetssätt kring barn och unga. En gemensam process som finansieras av Region

Kronoberg och länets åtta kommuner. Myndigheter: Socialtjänsten och polisen.

Utveckla en innovativ region och ett brett näringsliv

- *Näringsliv - och innovationsområdet.* Region Kronoberg arbetar för att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling i länet.
Myndigheter: Vinnova, Tillväxtverket, Linnéuniversitetet, ESF-rådet och Länsstyrelsen.
- *CRKKL – Cirkulär ekonomi i Kronoberg och Kalmar.* Ett projekt som genomförs i samverkan med Linnéuniversitetet och i nära samarbete med Regionförbundet i Kalmar län, Energikontor Sydost och Sustainable Småland. Syftet med projektet är att bidra till en hållbar omställning i Kronoberg och Kalmar län som gagnar både regionens miljö, tillväxt och konkurrenskraft. Projektets mål är att fler företag och organisationer i region Kronoberg och Kalmar ska implementera det cirkulärekonomiska perspektivet i sina verksamheter.
Myndigheter: Linnéuniversitetet, RISE.
- *Livsmedelsstrategin.* Länsstyrelsen Kronoberg, LRF Sydost och Region Kronoberg har arbetat tillsammans för att ta fram en strategi med syfte att tydliggöra livsmedelskedjan och utveckla länets matproduktion.
Myndigheter: Tillväxtverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Länsstyrelsen.
- *Regional trästrategi och skogsstrategi.* Beslutats av de tre regionerna Kalmar, Kronoberg och Jönköping. Arbetet har engagerat många där totalt 12 olika organisationer har medverkat.
Myndigheter: Linnéuniversitetet, Jönköping University, länsstyrelserna och Skogsstyrelsen.

Utveckla kompetensförsörjningen och en god och jämlik hälsa

- *Samverkansavtal med Linnéuniversitetet.* Linnéuniversitetet och Region Kronoberg är två viktiga utvecklingsaktörer i Kronobergs län. Organisationerna har sedan många år omfattande samarbeten på olika nivåer och gemensamma utvecklingsåtgärder i form av t.ex. forskning och projekt inom flera delar av respektive organisation.
Myndigheter: Linnéuniversitetet
- *Regional kompetensplattform.* Syftet är att, ökad kunskap och översikt inom kompetensförsörjnings- och utbildningsområdet, samordning av behovsanalyser inom området, ökad samverkan kring kompetensförsörjning och utbildningsplanering, ökad kunskap om utbud och efterfrågan av utbildningsformer, med utgångspunkt i de olika utbildningsformernas nationella mål samt myndigheternas ansvar.
Myndigheter: Näringsdepartementet, Arbetsförmedlingen, ESF.
- *Basfinansiering för regional kompetensförsörjning.* Utifrån regionala prioriteringar i utvecklingsstrategierna organisera och fastställa målsättningar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. I samverkan med kommuner, arbetsliv, utbildningsaktörer, statliga myndigheter och andra berörda aktörer i länet. Projektet finansieras av Tillväxtverket. Fokusområden; bidra

till att etablera effektiva strukturer för validering på regional nivå, medverka i planeringen av utbud och inriktning för regional yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning och bidra till etablering av lärcentrum.

Myndighet: Tillväxtverket.

- *Kompetens i Kronoberg*. Projekt som syftar till att stärka kompetensen och kompetensförsörjning i länets små och medelstora företag.

Myndigheter: ESF-rådet och Arbetsförmedlingen.

Samverkan med statliga myndigheter

Om dagens samverkan med staten

Gröna Kronoberg 2025 är Kronobergs läns regionala utvecklingsstrategi (RUS). Regionalt utvecklingsarbete bygger på samhandling med olika samhällsaktörer i syfte att nå en hållbar regional utveckling. För att nå de uppsatta målen behöver prioriteringar göras gällande hur våra resurser ska användas mest effektivt. Under respektive målområde pekar strategin därför ut de övergripande prioriteringar som behöver göras för att bemöta de presenterade utmaningarna inom området. Under respektive prioritering ges även förslag på vad aktörer bör samhandla kring inom prioriteringen för att på sikt nå de uppsatta målen.

Region Kronoberg arbetar för invånarna, på uppdrag av politiken i samhandling med relevanta utvecklingsaktörer. För att det regionala utvecklingsarbetet ska bli framgångsrikt så har vi sammanfattat "kritiska framgångsfaktorer" som är extra viktiga att bemöta. För att hantera dessa faktorer så använder vi ett antal verktyg i vardagen, vår arbetsmetod "gröna tråden". Den består av fyra övergripande områden: kompetent ledarskap, lärandecykel, jämställdhets- och mångfaldsintegrering och framsynsmetodik, samt verktyg som förändringslogik intressentanalys och samhandlingstrappa.

Som region behöver vi samarbeta med statliga myndigheter inom en rad områden och det finns väl fungerande samarbete bl.a. inom näringslivsutveckling, kultur, infrastruktur, kompetens, bredband och projektutveckling (se vidare listan under föregående frågeställning). Tydliga gemensamma uppdrag, utmaningar och samarbetsformer är framgångsfaktorer för ett effektivt samarbete med berörda intressenter. När vi gör intressentanalyser, inför olika insatser, ser vi behov av att utveckla förutsättningar för civilsamhället att delta i processer och projekt. Vi ser ofta målkonflikter och obalans avseende hållbarhetsaspekterna i pågående samtal kopplat till insatserna, vilket i sin tur påverkar resultatet. Att få stöd i dialogen med civila samhället ser vi kan bidra till hållbara regionala utvecklingsprocesser.

I pågående arbete ser vi också ett behov av stöd i samhällsplaneringsprocesser av relevanta myndigheter. Det kan till exempel gälla fysisk planering kopplat till digitalisering och teknikutveckling. Inom detta område finns behov av systematisk omvärldsbevakning som vi som region sedan kan bryta ned på regional nivå.

Tillväxtverket skriver i rapporten *Statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet* (2018-09-10 Dnr Å 2018-165).

”Flernivåsamverkan är viktigt för att säkra ett effektivt regionalt tillväxtarbete och ett samordnat användande av resurser mellan politikområde och förvaltningsnivåer. Samtidigt är det viktigt att statliga myndigheters medverkan sker på ett ändamålsenligt sätt som stärker regionala processer. För att statliga myndigheters medverkan ska ge mervärdet och stärka, utan att riskera att störa, regionala processer är det viktigt att de regionalt utvecklingsansvariga efterfrågar myndigheterna och ser nyttan av samverkan. Vidare är det viktigt att de statliga myndigheterna har förståelse för det regionala tillväxtarbetet och kan se vilken roll de kan spela i att stärka regional utveckling inom sina sakområden.”

Regionala utvecklingsförvaltningen har främst samverkan med de myndigheter som har regionala kontor. Det upplevs som att de myndigheter som inte har regionala kontor, är ett stöd genom rapporter och sammanställningar mer än ett stöd i att

omsätta teori till strategiskt regionalt utvecklingsarbete. Det upplevs i flera fall som svårt att veta på vilket sätt de kan bistå som stöd i det regionala utvecklingsarbetet. Vi ser därför ett behov av förtydligande när det gäller myndigheternas förutsättningar för samarbete på regional nivå.

Vidare beskrivs i rapporten ett antal slutsatser och rekommendationer till regering och statliga myndigheter. Rekommendation till regeringen:

”Regeringen bör se över vilka myndigheter som anses som särskilt viktiga i det regionala tillväxtarbetet och att dessa överensstämmer med olika uppdrag och uppgifter kopplade till regional tillväxt.

Regeringen kan i syfte att stödja myndigheterna i att identifiera hur de kan stärka det regionala tillväxtarbetet genom samråd, information och samverkan med de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna, ge gemensamma uppdrag till myndigheterna och de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna inom lämpliga sakområden. Tillväxtverket kan bidra i arbetet.”

Region Kronoberg anser att dessa rekommendationer från Tillväxtverket, kan bidra till ett utvecklat samarbete med berörda myndigheter inom det regionala tillväxtuppdraget. Inom regionala utvecklingsförvaltningen pågår ett arbete kring att, utifrån förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete, hitta formerna för att möjliggöra samarbete med berörda statliga myndigheter inom avdelningens uppdrag och utmaningar, för att förbättra och bredda myndighetskontakterna.

Rapporten visar också på en otydlighet gällande Länsstyrelsernas roll i det regionala tillväxtarbetet. Sammanställningen visar att flera myndigheter ser Länsstyrelserna som den viktigaste samarbetsaktören på regional nivå, samtidigt lyfts inte länsstyrelserna som en myndighet som anses särskilt viktig i det regionala tillväxtarbetet. Här ser vi ett behov av att förtydliga roller och ansvar gällande regionala utvecklingsfrågor, vilket i sin tur kan leda till bättre förutsättningar för samarbete på regional nivå. Sådana förtydliganden, uppdrag och krav bör regeringen ställa på relevanta myndigheter, både de som har regional närvaro och de som inte har det. Detta görs lämpligen via de regleringsbrev som årligen ges till dessa myndigheter. Kraven bör innefatta ökad samverkan med regionalt utvecklingsansvariga och större hänsyn till regionala prioriteringar och behov.

Vi ser en möjlighet i att där man i olika myndigheters årliga regleringsbrev tydliggjort tillväxtaspekten, även tydliggör ett uppdrag av faktiskt utbyte och samverkan med *alla* regioner. Idag är signalerna att vissa statliga myndigheter främst (vill) samverkar med de stora regionerna då man inte har ”möjlighet” till samverkan med alla. Men det fåtalet större regionerna är i många avseenden inte representativa för regionerna i stort, och många regionala utmaningar kan vara olika. Vilket om inte annat åskådliggörs i att man har olika regionala utvecklingsstrategier. När en region möter svårigheter kring samverkan med vissa statliga myndigheter minskar det i sin tur kommunernas möjligheter att genom regionen få till en dialog i olika sakfrågor. Vi ser även att en ökad dialog kring villkorsbeslut skulle kunna främja den regionala utvecklingen. En ökad dialog kring uppdraget skulle generera mer regionalt anpassade insatser på sikt och stärka implementeringsförmågan i regionerna.

Nuvarande fördelningsnyckel och finansieringsprinciper

Dagens fördelning av regionala tillväxtmedel, så kallade 1:1-medel, baseras på en fördelningsnyckel vars komponenter inte är kända för mottagarna. Region Kronoberg menar att systemet borde präglas av transparens för att kunna studera huruvida nuvarande fördelning är den mest ändamålsenliga för att nå en hållbar regional utveckling i Sverige. Region Kronoberg anser att dagens fördelning av tillväxtmedel behöver en tydligare motivering och utredas. Fördelningen mellan och till länen har under lång tid legat på i princip samma nivåer trots stora omvärldsförändringar. Det förefaller inte rimligt att fördelningen förblir densamma oaktat utvecklingen i de olika regionerna och de nya förutsättningar omvärldsförändringar medför.

Idag erhåller Kronobergs län, jämfört med exempelvis Kalmar- och Blekinge län, ett lågt anslag. Detta försvårar gränsregionalt samarbete. Vid den kommunikation som på olika sätt förs mellan regionerna och nationell nivå, både med regeringskansliet och dess myndigheter, betonas vikten av interregional samverkan för att stärka utvecklingsmöjligheterna. För att öka möjligheterna till jämbördiga förutsättningar för sådan samverkan bör bl.a. det regionala utvecklingsanslaget fördelas enligt andra principer än de som idag gäller (oavsett vilka idag okända principer som gäller). En översyn av detta bör resultera i en jämnare fördelning dels mellan län i regionala delområden i landet som driver långsiktig samverkan, dels mellan regioner i de norra och södra delarna av landet. Utgångspunkten för sistnämnda förändring bör vara att flera nationella initiativ förutsätter medverkan av regioner från flera delar av vårt land och, framför allt, att regionala förutsättningar i många avseenden har genomgått stora förändringar sedan nuvarande fördelningsnyckel lades fast.

Vi bedömer att det även behövs en annan fördelning mellan Tillväxtverkets 1:1-andel av ramen visavi regionernas andel av samma ram. Idag använder Tillväxtverket en hel del av sina 1:1-medel till nationella utlysningar som regionerna uppmanas söka. Utlysningar som i olika hög grad skulle kunna vara en del av villkorsbeslutets erbjudanden/uppdrag till regionerna – ökad regional 1:1-nivå skulle kunna bidra till att fler erbjudanden/uppdrag de facto genomförs. Med fördel tillsammans med grannlänen.

Utöver revidering av fördelningsnyckeln ser vi vissa behov av utveckling av anslaget i sig. Särskilt med anledning av att förslag lyfts där EU vill öka den nationella medfinansieringen från regionerna avseende strukturfonderna, och minska EU-delen till max 40 %.

Idag nyttjas regionernas 1:1-anslag i stor utsträckning till just medfinansiering av projekt. Men en förändring till 60 % regional medfinansiering skulle innebära att enbart 1:1-medel som medfinansiering blir en omöjlighet sett till dagens regelverk – där får 1:1-medel från regionerna (sammanlagt) totalt uppgå till max 50 %. Ibland finns inga dock andra medel eller finansiärer att tillgå beroende på projektets profil. Att förvänta sig ökad kommunal medfinansiering tror vi inte är realistiskt sett till att majoriteten av våra kommuner är relativt små och resurssvaga. Snarare förväntar sig kommunerna att regionen än tydligare ska ta rollen som finansieringskälla till regionala projekt, men med kommunal medverkan.

Det försvårar alltså när en region är ensam finansiär och/eller ska samfinansiera med annan region som också bara har 1:1-medel att avvara som medfinansiering.

På så vis försvåras utvecklingen av projekt som omfattar flera län – vilket är den motsatta effekten man vill uppnå med strukturfonderna.

Detta hinder uppkommer inte enbart i samband med EU-projekt utan är ett generellt huvudbry. Tilläggas kan att Tillväxtverket själva är undantagna, utan kan gå in med upp till 100 % 1:1-medel i projekt, t.ex. i nationella utlysningar. Så i en eventuellt ökad nationell medfinansiering bör borttagande av detta hinder utredas; eller åtminstone bör en förändring göras i relevanta förordningar att det ska vara tillåtet att flera regioner kan gå in med 1:1-medel i ett projekt där totalen av regionala 1:1-medel då omfattar mer än 50 % (med bibehållen 50 %-gräns för respektive region.) Vi tror heller inte att man riskerar minskat inflöde till EU-programmen då sådana projekt tenderar att vara större och mer omfattande, istället ökar incitamentet och ”vanan” att genomföra länsövergripande projekt även i EU-programmen.

I många fall konkurrerar idag Tillväxtverkets nationella utlysningar direkt med främst ERUF-utlysningarna, men delvis även de i Interreg, ibland med snarlika upplägg och tilltänkta målgrupper/projekttyper; vissa samordningsvinster kan göras förstås i det fall när bara en myndighet är inblandad, men på det stora hela tror vi att det är en tämligen liten och sekundär framgångsfaktor. Många gånger med kort framförhållning och relativt korta utlysningsperioder. Dessa medel hade som nämnts tidigare kunnat få en bättre verkningsgrad om de fördelades direkt till regionerna inom ramen för 1:1-anslaget. Tillsammans med regelförändring kring flerregional medfinansiering tror vi att man bättre kan uppnå det dessa statliga medel är till för. Detta hade främjat mer interregionalt samarbete, inte minst för de utvecklingsaktörer som idag har betydligt lägre finansiering än grannlänerna.

Den framtida regionala tillväxtpolitiken¹

Från 2019 har man bildat region i samtliga län. Vi har därmed en enhetlig regional nivå i hela landet, med ett lagstadgat ansvar för den territoriella utvecklingen inom länet. Det skapar nya möjligheter och förutsättningar för hela den regionala tillväxtpolitiken och dess genomförande. Regionerna verkar idag inom en mängd olika politikområden såsom kompetensförsörjning, infrastrukturplanering, miljö, kultur och näringslivsutveckling. Vissa uppdrag är reglerade via lag och förordning medan andra regleras via mål- och villkorsbeslut. Oaktat område kännetecknas regionernas arbete av en bred ”underifrån-process”, som engagerar och mobiliserar kommuner, privata aktörer, civilsamhället och sektorsmyndigheter.

Helhetsansvaret för den regionala utvecklingen utgår från att belysa inomregionala skillnader och synliggör specifika förutsättningar som finns på olika platser inom länet. Landsbygdens glesta strukturer ger andra förutsättningar än stadens täta strukturer, båda innefattas och hanteras som en helhet inom utvecklingsuppdraget. På så vis bidrar regionerna till ett effektivt och samordnat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken utefter regionala förutsättningar.

Den proposition som regionernas uppdrag baseras på röstades igenom av riksdagen 2003 och förändrade regionalpolitiken från att vara kompenserande till att bli tillväxtinriktad med fokus på att skapa möjligheter för hela Sverige att utvecklas utifrån de specifika förutsättningar som föreligger. Sammanhållningspolitiken och

---

¹ Detta kapitel är författat av Sveriges kommuner och landsting (SKL). Ståndpunkterna har förankrats i forumet regional kontakt som består av de regionala utvecklingsdirektörerna från de olika regionerna.

strukturfondsprogrammen är idag allt mer integrerade i det regionala tillväxtarbetet och samverkan och koordinering med olika nationella myndigheter har stärks som ett resultat av den regionala tillväxtpolitiken. Samtidigt är behovet av att se över den regionala tillväxtpolitiken tydligt. Den samhällsutveckling som skett de senaste 16 åren sedan propositionen lades har skapat nya förutsättningar och utmaningar för det regionala tillväxtarbetet. Klimatförändringar, polarisering mellan stad och land, kompetensbrist, företagets konkurrenskraft och digital omställning är bara några av de utmaningar som på något sätt adresseras av regionerna idag på olika sätt. För att möta samhällsutmaningar och samtidigt bidra till en hållbar regional utveckling krävs andra förutsättningar för det regionala tillväxtarbetet.

Vi har nu regioner i alla län med ett lagstadgat ansvar för att ta fram en regional utvecklingsstrategi för länet tillsammans med kommuner, näringsliv, akademi och civilsamhället. Denna strategi bör vara utgångspunkt och styrande dokument för det samlade regionala utvecklingsarbetet som sker i länen, oaktat vilken aktör som äger det formella ansvaret. Nedan anges tre områden där behovet av ändrade förutsättningar återfinns. Dessa kan med fördel adresseras i en statlig utredning av politikområdet.

- Arbetet med strukturfonderna måste anpassas till den utveckling som skett. Regionalfonden, Socialfonden och de delar i Landsbygdsprogrammet som rör generell landsbygdsutveckling måste tydligare samordnas och integreras med det regionala tillväxtarbetet för att stödja en sammanhållen utveckling i regionerna. (Se: Bilaga 1)
- Det regionala kompetensförsörjningsuppdraget behöver skrivas in i förordningen om regionalt tillväxtarbete, för att skapa långsiktigt hållbara strukturer i länen. Regeringen behöver tydliggöra relevanta myndigheters samverkansuppdrag inom området samt skapa en tydligare nationell samordning mellan myndigheter och departement, i syfte att skapa en sammanhållen kompetensförsörjningspolitik för Sverige. (Se: Bilaga 2)
- Landsbygdsutveckling är idag en del av det regionala utvecklingsuppdraget, då detta avser hela territoriet. Samtidigt återfinns de flesta verktyg för att göra insatser inom området hos statliga myndigheter. Ansvaret för landsbygdsutveckling bör integreras tydligare i det regionala utvecklingsuppdraget genom att verktyg för utvecklingsinsatser samlas hos den regionala utvecklingsansvarige aktören. Detta skapar förutsättningar för att bedriva en sammanhållen utvecklingspolitik som tar hänsyn till både stad och land, utefter respektive plats specifika förutsättningar. (Se: Bilaga 3)